

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

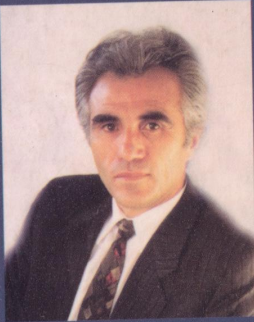
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

NABİZADE NÂZİM

KARABİBİK

Hazırlayanlar :
Kemal ATEŞ - Erdoğan KUL

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI

**CEP
KİTAPLARI**

KARABİBİK

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI / 2802
Yayımlar Dairesi Başkanlığı
Cep Kitapları Dizisi / 9

NABİZADE NÂZİM

KARABİBİK

Hazırlayanlar:

Dr. Kemal ATEŞ - Erdoğan KUL

©T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI, 2002 - ANKARA
ISBN 975-17-2866-5
Kapak Düzeni/ Canan BAYRAM

Nabizade Nazım

**Karabibik / Nabizade Nazım ; Hazırlayanlar:
Kemal Ateş, Erdoğan Kul. - Ankara : Kültür
Bakanlığı, 2002.**

**65 s. ; 19 cm. - (Kültür Bakanlığı
yayınları ; 2802. Yayınlar Dairesi Başkanlığı
cep kitapları dizisi ; 9)**

ISBN 975-17-2866-5

**I. k.a. II. Ateş, Kemal. III. Kul, Erdoğan.
IV. Seriler: .
813.32**

www.kultur.gov.tr

E-Posta: yayimlar@kutuphanelergm.gov.tr

Birinci Baskı, 5.000 Adet

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ - ANKARA

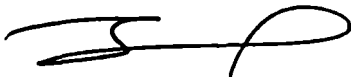
SUNUŞ

Türkiye'de, siyasal alanda olduğu kadar sanat ve edebiyatta da köklü değişimlerin, önemli yeniliklerini gerçekleştirilmesi Tanzimat'la başlamıştır.

Dönemin önde gelen yazarlarından Nâbi-zade Nazım'ın "Karabibik" adlı eseri edebiyatımızda köye yönelmenin ve gerçeklilik anlayışının ilk önemli örneklerinden biridir. Öbür alanlarda olduğu gibi edebiyatta da belli bir türün ya da anlayışın ilk örnekleri, tarihsel birer belge olarak her zaman için önemlerini korurlar. Düşünce ve sanatta çağdaş yönelimlerin tarihsel köklerini ve gelişim evrelerini bilmeden bugüne ve geleceğe yönelik olarak yapılacak değerlendirmelerin eksik kalacağı ortadadır. Bu konuda tutarlı ve sağlam bir bakış açısına sahip olabilmek için, özellikle ilk örneklerin iyi bilinmesi zorunludur.

Bu değerli eserlerin geniş bir okur kitlesiyle buluşabilmesi ve gençlerimiz tarafından anlaşılabilmesi için "genel yapı özellikleri" korunarak günümüz Türkçesine aktarılması gerekmektedir.

Bakanlığımızın, edebiyatımızın klasikleşmiş eserlerini yeniden kültür dünyamıza kazandırma çalışmaları devam edecektir.

M. İstemihan TALAY
Kültür Bakanı

NABİZADE NÂZIM'IN YAŞAMI

Nabizade Ahmet Nâzım'ın doğum yılı hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Ölümünden on iki gün sonra Ahmet İhsan'ın *Servet-i Fünun* dergisinde kaleme aldığı yazıdan¹ hareketle, 1278-1280 (1862-1865) yılları arasında doğmuş olduğu kabul edilmektedir. Çoğu araştırmacının dikkate aldığı tarih 1862'dir. İstanbul'un Nişantaşı semtinde dünyaya gelen Nabizade Nâzım'a, annesinin çok erken ölümünden dolayı, Kulekapısı'nda bir Arap kadın sütannelik yapmıştır. Ailesi, Sururi Mahallesi'nden Yavuz Selim semtine taşındıktan sonra onu Mekteb-i Selimiye'ye verdi. Yazar, okuma yazmayı burada öğrendi. Buradan Rumelihisarı'na, sonra da Anadoluhisarı'na taşındılar.

*Yadigârlarım*² adlı yapıtında yaşamının kimi kesitlerine ilişkin verdiği bilgilerden, sıkıntılı, sorunlu bir çocukluk geçirdiği, içki düşkünü babasının -özellikle üvey annesinin ölümünden sonra- eziyetleri yüzünden çocukluğunu yaşayamadığı, bu durumun

¹ Ahmet İhsan, "Nabizade Nâzım", *Servet-i Fünun*, No.127, 5 Ağustos 1309/ 17 Ağustos 1893, s.555.

² Nabizade Nâzım, *Yadigârlarım*, İstanbul, 1303.

olumsuz etkilerini sonraki yıllarda da üzerinden atamadığı anlaşılmaktadır:

"Bu sıralarda babamın sert karakteri öyle bir noktaya gelmişti ki onun kötülüklerinden korunabilmek için amcamın birkaç kapı ötedeki evini sığınak belleyerek, babamın yüzünü görmemek için günlerimi orada geçirirdim. Bazen bununla da kurtulamaz, sanki mahalleden kaçmak zorunda kalırdım. Rumeli Hisarı'nda üvey ağabeyimin büyükannesi ve büyükbabasıyla birlikte oturdukları yalıya sığınırdım. Bunu da içime sindiremeyip, geceleri kahve peykelerinde kıvrılıp uyuduğum olurdu.

Yatacak bir yer bulamayıp karanlık sokaklarda, nemli ve soğuk havalarda bir kapı eşiğini dinlenecek bucak saydığım geceler az mıdır?... Hatta bir gece başıboş bir halde dolaşa dolaşa Arnavutköyü'nde sabahı ettim. Cebimde beş para olmadığı gibi, midem de bomboş... Bu kadar düşkünlüğün, özellikle benim gibi bir masumun öğrenimine ne denli kötü etkisinin olacağı bilinir, ama karakterimden memnunum ki kaçak, meşru bir hırsızlıktan başka terbiyeye, ahlâka ters hiçbir hareketim olmadı..."

Babasının ölümünden sonra büyükannesinin yanında kalmaya başlayan Nabizade Nâzım, Tophane'deki Defterdar Mahalle

Mektebi'nde ve Salıpazarı'ndaki Feyziye Rüştîyesi'nde öğrenim gördü. Beşiktaş Askeri Rüştîyesi'nin ilk bölümünü bitirdi. 1878'de Mühendishane-i Berri-i Hümayun'un birinci sınıfına, 1881'de de yüksek bölümüne girdi. 1884'te topçu mülazım-ı sanisi (teğmeni) olarak buradan mezun oldu. Mekteb-i Harbiye-i Şahane'nin fen bölümünde öğrenimine devam etti. Burayı 1886'da kurmay yüzbaşı olarak bitiren Nabizade Nâzım, aynı okulda Yüksek Cebir, İstihkamat-ı Hafîye ve Topografya dersleri verdi. 1888'de kolağası oldu. Daire-i Erkân-ı Harbiye'deyken 1889'da askeri keşif ve araştırmalar yapmak üzere bir yıl Suriye'de bulundu. Yurda dönüşünden kısa bir süre sonra evlenen Nabizade Nâzım, ömrünün son iki yılını yakalandığı kemik veremiyle geçirdi ve 5 Ağustos 1893'te vefat etti. Üsküdar'da, Miskinler Tekkesi'nden Saraçlar Çeşmesi'ne giden yol üzerinde bulunan mezarının kitabesinde şu Farsça dizeler yazılıdır:

*Ber levh-i mezarem benüvisend pes ez
merg*

Ey vay zi mahrum-i didar diger hiç³

³ *Dünyadan göçünce mezar taşıma şunu yazınız:*

*Yazık, ayrıldım yarimden, bir daha görmem im-
kânsız.*

SANATI VE YAPITLARI

Edebiyata ilgisi, Beşiktaş Askerî Rüştiyesi'nde okuduğu yıllarda başlar. Bunda, kendisi de şair olan ve Divan şiiri geleneği içinde değerlendirilebilecek düzeyli şiirleri bulunan İbrahim Cudi Efendi'nin edebiyat öğretmeni olmasının da payı vardır. Mühendishane okulunda bu ilgisi pekişir, olgunlaşır ve yazar ilk ürünlerini vermeye başlar. 1880 yılında Vakit gazetesinde A. Nâzım imzasıyla çıkan *Esaret* başlıklı denemesi, yayımlanan ilk yazısıdır. *Hoşnişin veya Cihanda Safa Bu mu?* adlı manzum oyunu, 1881'de Ceride-i Havadis gazetesinde yayımlanır. Bundan sonra Hazine-i Evrak, Mir'at-ı Âlem, Rehber-i Fünun, Afak, Berk, Manzara, Servet-i Fünun dergilerinde; Tercüman-ı Hakikat, Servet, Mürüvvet gazetelerinde art arda şiir, yazı ve öyküler yayımlamaya başlar.

Mekteb-i Harbiye'de fen dersleri okuturken bir yandan bilimsel yapıtlar yayımlayan Nabizade, dil ve edebiyat konusunda kuramsal yazılar yazmayı da ihmal etmez. Bu yazıların bir bölümünde "Ravi" imzasını kullanır. Servet gazetesi 1891'de Servet-i Fünun dergisini haftalık yayın organı olarak çıkarmaya başlayınca İsmail Safa, Ahmet Rasim ve Halit Ziya ile birlikte bu oluşumda yer alır. Derginin *Tahlil-i Edebiye* bölümünde inceleme yazıları yazar. Fuzuli ve Nedim gibi şairler hakkındaki incelemelerini de bu-

rada yayımlar. Servet-i Fünun topluluğunda çok rağbet gören "resim altı şiirleri"nin ilk başarılı örneklerini verir.

Kısa ömrüne karşın edebiyatın pek çok türünde ürün veren Nabizade Nâzım'ın asıl başarısı öykü ve roman alanındadır. Ama dilindeki arılık, üslûbundaki akıcılık, söyleyişindeki doğallık ve gerçekliği yansıtmaya verdiği önem bakımından şiirlerinin de özel bir önemi vardır. Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa ve Ahmet Mithat gibi o da edebiyatın *toplumsal yarar* düşüncesine hizmet etmesi gerektiğini savunur. *Gerçekçilik* anlayışına bağlılığı, bu savın doğal bir sonucu sayılabilir. O, Divan edebiyatının "ölçülü ve uyaklı söz" e koşullanmış şiir tanımını benimsemediği gibi, Abdülhak Hamit ve Recaizade Mahmut Ekrem'in şiir anlayışlarını da küçümser. Ona göre *şi'r-i sahîh* (gerçek, sahici şiir), bireyin zevklerini tatmine çalışmak yerine toplumun aydınlanmasına hizmet etmelidir. Bu yüzden, şair olmayı düşünen kişi için, iyi eğitimden geçmek ve geniş bir bilgi birikimine sahip olmak temel koşuldur. Şiir anlayışını şöyle dile getirir: "Ben şiir dediğim zaman gözümün önüne öyle manzum yapıtlar getiririm ki içerdikleri düşünceler ince ince mecazlarla süslenmiş oldukları halde yine gerçekten ayrılmazlar."⁴

⁴ Nabizade Nâzım, "Şiiriyet", *Manzara*, No.4, 15 Nisan 1303/ 27 Nisan 1887, s.45.

Saydığı bu özelliklerin yalnızca şairde değil, romancı olmak isteyen kişide de bulunması gerektiğini düşünen Nabizade'ye göre, yüksek öğrenim görmek yazarlıkta ilk aşamadır. Bundan sonra ise yaşamın çeşitli alanlarına girip çıkarak doğrudan bir deneyime sahip olmak, romancı merakını yitirmeden bir ömür çalışmak, bu arada farklı bilim dallarıyla ilişki içinde olmak gerekmektedir. Romancılık salt düş gücüne dayalı bir uğraş olmadığından, yazdıklarına masal değil roman denilebilmesi için, romancının iyi bir gözlemci ve titiz bir araştırmacı kimliği taşımasının kaçınılmaz olduğunu savunur.⁵

Menemenlizade Mehmet Tahir'le Beşir Fuat arasında süren *coşumculuk-gerçekçilik* (romantizm- realizm/ hayaliyun- hakikiyun) tartışmalarında, düşüncelerine çok değer verdiği Beşir Fuat'ın yanında yer alır. Romancı, öykücü ya da şair olmamasına, hatta kendini edebiyatçı bile saymamasına karşın edebiyatımızdaki *gerçekçilik* yöneliminin doğrudan belirleyicileri arasında önemli bir yere sahip bulunan, bizde ilk kez "realizm"den söz ederek onu "hakikiyun" sözcüğüyle karşılayıp tanıtmaya çalışan Beşir Fuat'ın, hem çağdaşları hem de kendisinden

⁵ Ravi (Nabizade Nâzım), "Roman ve Romancı", *Tercüman-ı Hakikat*, 2 Nisan 1870, s.6.

sonraki yazarlar üzerindeki etkisi yadsınmaz. Samipaşazade Sezai, Ahmet Mithat, Muallim Naci, Fazlı Necip, Mehmet Celal, Ali Kemal, Mustafa Reşit ve Hüseyin Rahmi'yle birlikte Nabizade Nâzım'ı da bunlar arasında sayabiliriz. "Bir roman yazıldığı, bir dünya betimlendiği zaman, o romanı okuyan, o dünyada yaşamış gibi olmalıdır."⁶ diyen Beşir Fuat, o güne kadarki estetik anlayışı tümünden dışlayıp dikkatleri yeni bir açılıma yönlendirmeyi amaçlayan şu görüşü ortaya atar: "Gerçekten başka hiçbir şey güzel değildir, yalnızca gerçeklik sevimlidir."⁷

Dönemindeki yazarlar içinde Beşir Fuat'tan etkilenmeyen neredeyse yoktur. Hatta, önceleri şiddetle onun karşısında yer alan Ahmet Mithat bile, *doğalcı* (natüralist) bir roman yazma gereğini biraz da bu etkilenmeyle duyar ve "Bu romanı okuyucularıma *doğal* romanlardan bir örnek olmak üzere sunuyorum"⁸ dediği *Müşahedat*'ı yayımlar. Ama, yeri gelmişken söyleyelim ki Ahmet Mithat kendince bir gerçekçilik anlayışını savunsa bile, bunu, "hemen her konuda görüş belirtmeye çalışma telâşının ya-

⁶ Beşir Fuat, *İntikat*, Mahmut Bey Matbaası, Dersaadet, 1304, s.75.

⁷ Beşir Fuat, "İcmal-i Ahval", *Saadet*, 16 Teşrinisani 1886.

⁸ Ahmet Mithat, "Kariin ile Hasbihal", *Müşahedat*, İstanbul, 1308/1890.

nında, o dönemde gerçekçiliğe ve doğalcılığa ilginin arttığını görünce, halka yönelik yararcı bir etkinlik yürüttüğüne olan inancı doğrultusunda bu akımların olanaklarını da kullanarak daha geniş kitlelere ulaşmayı bir görev sayması" biçiminde değerlendirmek de mümkündür.⁹

Dönemi içinde *gerçekçilik* anlayışının asıl başarılı örneklerini veren, sanat anlayışını da tümüyle bu anlayışa özgüleyen yazarın Nabizade Nâzım olduğunu söyleyebiliriz. Öbür yapıtlarında yer yer *coşumcu* etkiler görülse de *Karabibik*, *Seyyie-i Tesamüh* ve *Zehra*'da *gerçekçi-doğalcı* anlayışı son derece başarıyla uyguladığına tanık oluyoruz. Kenan Akyüz, Nabizade'nin her yönden modern bir roman anlayışına eriştiğini belirterek, başarılı psikolojik çözümlemelere rastlanması, özellikle kıskançlık psikolojisinin irde lenmesi ve toplumsal çevrelerin özenle tanıtılması bakımından *Zehra*'nın Türkçede ilk psikolojik roman denemesi sayılabileceğini söyler.¹⁰

Öykü ve roman okurunun yeni eğilimi konusunda yaptığı saptama, Nabizade'nin

⁹ Erdoğan Kul, *Tanzimat Döneminde Roman Anlayışı*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 1996, s.36.

¹⁰ Kenan Akyüz, *Moder Türk Edebiyatının Ana Çizgileri I*, 4.Baskı, ?, s.63.

aynı zamanda temel edebiyat tutumunu ve beklentisini de açıklayıcı niteliktedir: "Bu yakınlarda halkımız doğallığa, arılığa çok önem veriyor. Öyle destansı şeyler artık tatla okunmuyor."¹¹

Nabizade, sıradanlaşmadan, kolaycı popülizme düşmeden, yapıtlarının halkın bu eğilimiyle uyum içinde olmasına özen gösterir. *Zehra* romanında olsun, öykülerinde olsun kurguda doğallığa verdiği önem, Arapça ve Farsça sözcüklerden mümkün olduğunca kaçınma çabası bu bakımdan dikkate değerdir. Kuramsal düşünceleriyle yapıtları arasındaki örtüşme, sanatçı kişiliğindeki tutarlılığın ve ulaştığı olgunluk düzeyinin bir göstergesidir.

"Ravi" imzasıyla yayımladığı bir yazısında, abartının, doğallıktan ve yalınlıktan uzaklaşmanın romanı roman olmaktan çıkarabileceğini savunur: "Bir yapıtın roman ad ve derecesini atlayıp da masal derecesine varmaması için olaylarının anlaşılır ve yalın olması gerekir. Daha güzel ve doğru bir anlatımla, olaylarının doğal yani doğası gereği gerçekleşebilir olması şarttır, diyelim. İşin içine abartı girince, abartının bir çeşit yalan olduğu göz önüne alındığında romanın da ya-

¹¹ Nabizade Nâzım, "Kariime", *Haspa*, İstanbul, 1308 (1891).

lan, yani masal biçimine dönüşmesi doğaldır."¹²

Bu yaklaşım, Namık Kemal'in romana getirdiği tanımı anımsatıyor. Namık Kemal'e göre "Romandan kasıt, gerçekleşmemişse bile gerçekleşebilir olan bir olayı ahlâk, âdetler, duygular ve olasılıklara ilişkin her türlü ayrıntısıyla birlikte betimlemektir."¹³

Daha önce Mehmet Murat'ın da aynı yönde bir ifadesine rastlıyoruz: "Okuyucuya 'böyle bir şey olmaz!' dedirtmemek gerekir. Yoksa o yapıt edebî yapıtlardan sayılmaz."¹⁴ Ama onun *gerçekçilik* anlayışı, Ahmet Mithat'ınki gibi, sınırlı, kısıtlı ve büyük ölçüde edebiyat dışı etkenlerin güdümündedir. *Gerçekçiliği* ve *doğalcılığı* Nabizade denli özümseyip evrensel boyutlarda anlayamadığı, bu anlayışların âdeta varlık nedeni olan 'nesnellik'i tam anlamıyla sindiremediği söylenebilir. "Roman ve oyunlarda amaç olayların doğal olmasıyla birlikte, genel ahlâka, ulusal terbiyeye ve sağduyuya uygun bulunmasıdır."¹⁵ diyerek, her zaman yoruma,

¹² Ravi (Nabizade Nâzım), "Roman ve Romancı", *Tercüman-ı Hakikat*, 2 Nisan 1890, s.6.

¹³ Namık Kemal, *Mukaddime-i Celal*, Üçüncü Tab, Matbaa-i Ebuzziya, Konstantiniye, 1309, s.18-19.

¹⁴ Mehmet Murat, "Üdebamızın Nümune-i İmtisalleri", *Mizan*, No.42, 20 Cemaziyevvel 1305/ 2 Şubat 1888, s.360.

¹⁵ aynı

tartışmaya açık olabilecek, kapsamı gittikçe daraltılabilecek kavramlarla bu sınırlılığı meşrulaştırmaya çalışması da dikkatten kaçmaz.

Nabizade Nâzım, roman ve öykü türleri arasında bir ayrıma gitme gereği duyar. Bilindiği gibi, edebiyatımıza Tanzimat döneminde giren bu iki tür için uzun süre "hikâye" sözcüğü kullanılmıştır. Ama Nabizade'nin bu ayrımı yaparken nitelikten çok niceliği göz önünde bulundurduğunu, türsel farklılaşma öğelerinin daha incelikli ayrıntıları konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmadığını belirtmeliyiz:

"Öykü ile romanın farkı vardır. Roman, bir olayın ayrıntılarıyla öykülenmesidir ki okuyucunun dikkatini olay unsurlarıyla olay kişileri üzerine çekmeye her şeyden çok özen gösterilir.

Öykü ise bir olayın yalnızca aktarılmasından, anlatılmasından ibarettir, ayrıntıya tahammülü yoktur.

Öykü sanki bir romanın özeti demektir. Aşırı tepkilere, sert kırılmalara tahammülü yoktur. Ne söylenecekse birkaç sayfa içinde söylenip bitirilmelidir; ama her özetle olduğu gibi bunda da hüner olayların canlı noktalarını seçip ayırabilmektir."¹⁶

¹⁶ Nabizade Nâzım, "Kariime", *Haspa*, İstanbul, 1308. Yaptığı bu ayrıma karşın, uzun bir öykü olan Karabibik'i roman olarak sunması ilginçtir.

Yazar, edebiyatımızda öykü tekniğindeki bir yeniliğin de öncüsüdür. *Yadigârlarım* ve *Bir Hatıra* adlı yapıtlarında öyküler birinci tekil kişi ağzından anlatılmaktadır. Daha sonra Ahmet Mithat'ın *Müşahedat* adlı romanında karşılaştığımız bu tekniği edebiyatımızda ilk kez uygulayan Nabizade Nâzım'dır. Bu durum, onun okuyucuyla bütünleşme, metinle okuyucu arasındaki mesafeyi en aza indirme amacını da gösterir.

Nabizade'nin, roman ve öykülerini oluştururken izlediği tutumu genel olarak şöyle özetleyebiliriz:

1. Olaylara olduğu gibi bakmak,
2. Betimlemelerde ve çözümlemelerde akla uygunluğu ön planda tutmak,
3. Gözlemlerde ve bunların aktarılmasında nesnellikten ayrılmamak,
4. Kahramanların dilini, konuşma biçimlerini olduğu gibi yansıtmaya çalışmak.¹⁷

Yapıtları: *Hatıra-i Şebap* (Şiir ve denemeler), İstanbul, 1298; *Heves Ettim* (Şiir), İstanbul, 1302; *Mini Mini Yahut Yine Heves Ettim* (Şiir), İstanbul, 1303; *Yadigârlarım* (Anı-öykü), İstanbul, 1303; *Hanım Kızlar* (Okuma kitabı), İstanbul, 1304; *Zavallı Kız*

¹⁷ Erdoğan Kul, aynı., s.49.

(Öykü), İstanbul, 1307; *Bir Hatıra* (Öykü), İstanbul, 1307; *Karabibik* (Öykü), İstanbul, 1308; *Sevda* (Öykü), Dersaadet, 1308; *Hâlâ Güzel* (Öykü), İstanbul, 1308; *Haspa* (Öykü), İstanbul, 1308; *Mini Mini Mektepli* (Okuma kitabı), İstanbul, 1308; *Seyyie-i Tesamüh* (Öykü), İstanbul, 1308; *Esatir* (Mitoloji ile ilgili çalışması), İstanbul, 1310; *Aynalar* (Fizik kitabı), İstanbul, 1310. Ayrıca, *Katre* adında bir "fennî sözlük" hazırlamaya başladığı ve bir bölümünü yayımladığı söylenmektedir.¹⁸

KARABİBİK

Karabibik yalnızca *gerçekçilik* anlayışının Türk edebiyatındaki ilk başarılı örneklerinden biri olmasıyla değil, köyün ve köylünün konu edildiği ilk yapıtlar arasında en önemli yeri tutmasıyla da her zaman gündemde kalacak bir yapıttır. Kitabın başında yer alan önsöz, kimi araştırmacılar tarafından, *gerçekçiliğin* ve *doğalcılığın* edebiyatımızdaki ilk bildirisi sayılmaktadır.¹⁹

Bu önsözde yazar, *gerçekçiliğin* yanlış ve yanlış anlaşılmasından yakınarak, Emile Zola ve Alphons Daudet gibi romancıların yapıtları konusundaki dar kapsamlı değerlendirmeleri geçersiz kılacak açıklamalara girişir.

¹⁸ Necat Birinci, *Nabizade Nâzım*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, s.8.

¹⁹ Kanan Akyüz, aynı, s.62.

Sözünü ettiği değerlendirme sahiplerinin başında Mehmet Murat²⁰, Menemenlizade Tahir²¹ ve Ahmet Mithat²² gelmektedir.

Bu tartışmalar içinde Nabizade'yle aynı çizgide âdeta bir *gerçekçilik* savaşı verenler arasında Kemalpaşazade Sait'i ve Beşir Fuat'ı özellikle anmamız gerekir. Kemalpaşazade Sait, yapılan bu suçlamaları bilgisizliğe ve yetersizliğe bağlar.²³ Beşir Fuat'ın Emile Zola ile ilgili şu sözleri ise Nabizade'nin ön-sözdeki değinisine bir açıklama getirir gibidir: "Zola gerçekten fuhuş dünyasını betimlemişse de yazdıklarının uyandırdığı etki o dünyadan nefret olduğu için, bağlı bulunduğu düşünceler bozulmaya değil belki aydınlanmaya götürücüdür. (...) Asıl şehvet uyandırıcı yapıtları, aşkı bir tapınak haline koyan coşumculuk düşüncesinin ürünlerinde aramalıdır."²⁴

²⁰ Mehmet Murat, "Üdebamızın Nümune-i İmtisalleri", *Mizan*, No.44, 11 Cemaziyülahir 1305/ 23 Şubat 1888, s.384.

²¹ Menemenlizade Tahir, *Gayret Mecmuası*, Sayı:6, Sene:1302, s.23.

²² Ahmet Mithat, "Makale-i İntikadiye (Mesalik-i Edebiye ve Emile Zola)", *Tercüman-ı Hakikat*, 12 Temmuz 1896; *Sait Beyefendi Hazretlerine Cevap*, İstanbul, 1307, s.75-83; *Müşahadat*, İstanbul, 1308, s.78-79; "Emile Zola'yı Niçin Okumuyorum?", *Malumat Mecmuası*, C.1, Sene: 1314, s.994-998.

²³ Kemalpaşazade Sait, *Ahmet Mithat Hazretlerine Arızadır*, İstanbul, 1315/ 1897, s.33.

²⁴ Beşir Fuat, "Viktor Hugo Unvanlı Makale-i İntikadiyeye Mukabele", *Saadet*, S.1, 3 Ağustos 1886.

Nabizade'nin *gerçekçiliği* tanıtırken üzerinde durduğu noktalara, bir okuyucu mektubuna verdiği yanıt dolayısıyla daha önce Ebuzziya Tevfik'in de dikkat çekmeye çalıştığını görüyoruz: "Mösyö Emile Zola'nın yöntemi, doğamız neyi gerektiriyorsa ona doğal ve gerçeğe uygun olarak bakmaktan ibaretir."²⁵ Ancak Ebuzziya, bu bakışın edebiyata özgülenmesiyle kazandığı içeriği terminolojik bağlamda irdelemek yerine, terimi alabildiğine genelleyerek, işi, tarihçi Naima'yı bu akımın bizdeki temsilcilerinden biri olarak göstermeye kadar vardırır.

Karabibik'in üzerinde ayrıca durulması gereken özelliklerinden biri, Cumhuriyet dönemi edebiyatımızda ivme kazanan *toplumcu gerçekçi* yönelime öykü ve roman açısından bir basamak işlevi görmesidir. Bu ilk örneğe bakarak, *gerçekçiliğin* daha doğuşundan başlayarak Türk edebiyatında *toplumcu* bir karakter taşıdığını söyleyebiliriz.

Kimi araştırmacılar Ahmet Mithat'ın *Bahtiyarlık*'ını²⁶, kimileri aynı yazarın *Bah-*

²⁵ Ebuzziya Tevfik, *Mecmua-i Ebuzziya*, S.47, Sene: 1302, s.1492.

²⁶ Orhan Okay, "Türk Romanına Köy Mevzuunun Girişinde Unutulan Bir İsim: Ahmed Mithad Efendi", *Birinci Milli Türkoloji Kongresi (İstanbul, 6-9 Şubat 1978) Tebliğler*, Kervan Yayınları, İstanbul, 1980, s.170.

*tiyarlık ve Bir Gerçek Hikâye'sini*²⁷ edebiyatımızda köye yönelmenin ilk örnekleri olarak gösterirler. Çoğunluğun benimsediği görüşe göre ise *Karabibik* bu bağlamdaki ilk yapıttır. *Karabibik*'e öncelik tanıyanlar "doğrudan doğruya köy hayatını ve insanını ele alışını, veya tekniğini esas almışlardır. Yani konunun yoğunluğu ve sunuluş biçimi ön planda tutulmuştur."²⁸ Gerçekten, edebiyat yapıtlarındaki çevresel dekor değişimi salt ölçü alınırsa bu öykülerle ilgili saptamalar doğru bulunabilir. Ama Ahmet Mithat'ın genel edebiyat tutumu, yönelimlerindeki temel etkenler ve kuramsal düşüncelerinin bütünü hesaba katıldığında, Nabizade'yi öncelemenin daha doğru olacağını söylemeliyiz. Daha özel nitelikleri ve ölçüleri göz önünde bulundurduğumuzda diyebiliriz ki "Köyü, köylüyü, diliyle, yaşantısıyla asıl *Karabibik* anlatır."²⁹

Karabibik 'teki belli başlı toplumsal göndermeleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Yoksul köylülerin küçük hayallerini gerçekleştirmek için verdikleri uğraş,

²⁷ Cahit Kavcar, "Türk Roman ve Hikâyesinde Köye İlk Açılma", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.1-4, 1976.

²⁸ Ramazan Kaplan, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s.5.

²⁹ Kemal Ateş, "Köy Edebiyatı", *Thema Larousse*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1994-1995, s.96.

2. Zengin toprak sahiplerinin, azlığına çokluğuna bakmaksızın yoksul köylülerin tarlalarına, mallarına göz dikmesi,

3. Küçük esnaf rekabeti,

4. Köylülerin, birbirlerinin topraklarını, mallarını kıskanmaları,

5. Geçim sıkıntısının bir sonucu olarak, evliliklerin çıkar hesabı üzerine yapılması, neredeyse tüm ilişkilerde parasal getirinin gözetilmesi,

6. Borç alıp verme ilişkileri,

7. Okuma yazma sorunu,

8. Azınlıkların yaşam biçimlerindeki farklılıklar, Türk köylüsünün azınlıklarla ilişki biçimleri,

9. Genç kızlarla genç erkeklerin iletişim kurmada yaşadıkları güçlükler,

10. Kadınların karar almada ikincil konumda bulunuşları,

11. Kadın-erkek ilişkilerindeki ikiye bölünmüşlükler, ilk fırsatta cinsel zayıflıklarını sergilemeleri,

12. Köylülerin devletle ilişkilerindeki kopukluk, bürokrasiden korku ve yılgınlıkları, kente ancak resmî nedenlerle gitmeleri,

13. Köylülerin yemek kültürü,

14. Sütannelik geleneği,

15. Yazın yaylaya çıkma alışkanlığı,

16. Köy evlerinin yapısal özellikleri,

17. Halkın çevresindeki tarihsel kalıntılarla ilgili bilgilenme gereksinimi.

Yazar, olayları nesnel bir bakış açısıyla vermeye çalışır. Amacı köylüleri yermek ya da övmek değil, onların yaşam biçimlerini, sorunlarını, iç dünyalarını okura olduğu gibi yansıtabilmektir. Anlatım, kimi zaman öykü kişileriyle özdeşleşimler üzerinden gerçekleşir. Betimlemelerindeki başarı, yer yer şiirsel anlatımlarla güçlenir. Yazar, kişilerin ruhsal yapılarını vermek için uzun çözümlemelere gitmez; çoğu kez küçük bir ayrıntıda, anlık bir görüntüde onların kişilik yapılarını eleveren çarpıcı ipuçlarını ustaca bir gözlemle yakalamayı bilir. Öykü kişilerinin konuşma biçimlerini koruması, "harım, tahra, hoykara, pırnal, ho, pırtı, mut..." gibi yerel sözcükleri ve "rastladığı ağaca masal söylememek, yezitlik etmek..." gibi deyimler kullanması, anlatıma ayrı bir canlılık ve içtenlik katar. Nabizade'nin, üslubundaki yalınlık ve dönemine göre oldukça arı bir dil kullanması hemen dikkati çeker. Ayrıca, kitabın önsözündeki "Benim fikrimce her tarafta halkımızın dili incelenip toplanmalıdır. Böylece dilimiz düzelir, kendini bulur." söz-

leri, dilimizin özleşmesi yolunda o yıllarda getirdiği bir öneri olarak ilgi çekicidir.

Köy edebiyatı ya da *memleket edebiyatı* olarak adlandırılan çığırın *Karabibik* (Nabizade Nâzım), *Bahtiyarlık*, *Bir Gerçek Hikâye* (Ahmet Mithat) ve *Turfanda mı Yoksa Turfa mı* (Mehmet Murat)'yı izleyen "öncü" nitelikteki örnekleri şunlardır: *Küçük Paşa* (Ebubekir Hazım Tepeyran, 1910), *Memleket Hikâyeleri* (Refik Halit Karay, 1919), *Çalikuşu* (Reşat Nuri Güntekin, 1922), *Yaban* (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 1932), *Kuyucaklı Yusuf* (Sabahattin Ali, 1937).

1950-1980 yılları arasında Anadolu köylüsünün yaşamı ve sorunları tüm yönleriyle roman ve öykülerimizde yer aldı. Çoğunluğunu Köy Enstitüsü çıkışlı yazarlarımızın oluşturduğu bu çığırın en önemli temsilcileri olarak Mahmut Makal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Dursun Akçam, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz ve Abbas Sayar'ı sayabiliriz.

Edebiyatımızdaki gerçekçilik çizgisini toplumsal içerikli konulardan soyutlamamız olanaksızdır. Bu çizginin köy edebiyatı kadar önemli ve onunla birlikte anılması gereken bir aşamasını da, kırsal bölgelerden büyük kentlere göç etmiş, gecekondualarda barınan insanımızın yaşama tutunma savaşımını,

duygusal ve toplumsal karmaşasını başarıyla ele alan yazarlarımız oluşturur. Orhan Kemal, Hasan İzzettin Dinamo, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Kemal Ateş, Latife Tekin ve Yaşar Seyman'ı bu bağlamda değerlendirebiliriz.³⁰

³⁰ Kemal Ateş, aynı, s.97.

OKURUMA

Gerçekçilik anlayışıyla yazılmış roman okumamışsanız, işte size bir tane ben sunuyorum.

Emile Zola gibi, Alfons Daudet gibi realistlerin yani gerçekçilerin romanları hep fuhuştan söz eder sananlar, şu Karabibik'i okudukları zaman kanılarını düzelteceklerdir sanırım.

Bu gibi romancıların amaçları insanlık olaylarını salt insanlık yönünden inceleyip anlatmaktır. Bunlar, bir insanı yatkın olduğu duygu ve düşünceler içinde gösterip, işi doğal çizgisinden çıkarmamak, yani eğilimli olmadıkları duyguları insanlara mal eylememek isterler.

Olaylara renkli gözlükle bakmazlar, kendi asıl gözleriyle bakarlar. Bu bakışla elde edecekleri yargıların salt özel, yani kendilerine özgü olacağı ne kadar doğalsa, bunlar geleneğin, doğanın üstünde olamayacağından, akla yatkın ve kabul görür olması da o kadar doğaldır.

Bilmiyorum benim şu Karabibik'im ne dereceye kadar gerçekçi, yani akla uygun bir roman olabildi. O yargıyı siz vereceksiniz.

Fakat sanıyorum ki onu şu haliyle de ruhsuz bulmayacaksınız. Romandaki çevreyi Anadolu köylerimizden seçmekteki bir amacım, köylülük, çiftçilik dünyasının yabancıısı isniz, size o dünya hakkında bir fikir vermiş olmaktadır; olayların geçtiği mekânlarda halkın geçim ve çalışmaları hakkında yeterli derecede bilgi bulacaksınız; dillerine de aşina olacaksınız.

Olaylara kendi duygu ve düşüncelerini hiçbir biçimde katmamak gerçekçi romancının ana görevlerinden olduğundan hikâye hep öyle yürütülmüştür; bulacağınız yargılar ve düşünceler hep hikâye kişilerinin kendilerine aittir, benimle hiçbir ilgisi yoktur. Hikâye kişilerini kendi düşüncelerince, kendi dillerince söyletmek uygulanan bir kural olduğundan ben de konuşmaları olduğu gibi yazdım; böylece dilimize, edebiyatımıza ufak bir hizmette bulundum sanırım. Bazı sözcükler için bir küçük sözlük ilâve ettim.

Benim fikrimce her tarafta halkımızın dili incelenip toplanmalıdır. Böylece dilimiz düzelir, kendini bulur.

Nabizade Nâzım

I

Karabibik bugün erken kalkmıştı. Tarlasına harım³¹ çevirmek için dün Matırlı tepelerinden kestiği pırnal fidanı dalları harman yerinde koca bir yığın halinde durmaktaydı. Sağ elinde ağzı çentikli bir tahra³² bulunmakta olup geçen yıldan beri nadaslı duran tarla içinde ağır adımlarla bu yığına doğru yürümekteydi. Ayağındaki iri, kalın pençeli, sökük yemenileri büyük bir zahmetle sürüklenmekte; lime lime, rengi, cinsi belirsiz, çeşitli renkte yamalı dizliğinin deliklerinden iç donunun toprak rengine çalan rengi görünmekte; bir eski değiştirilmiş erin kim bilir kaç yıl önce armağanı olmak üzere sahip olduğu ceket, tutar giyilir yeri kalmadığı halde ve bedenini kavrayamaz durumdayken yine sırtında bulunmakta; bu ceketin altında kirli gömleğinin göğsü, yakası büsbütün açık kalarak kayış gibi sert ve siyah olan vücudunun göğüs ve bağır kısımlarını hep açıkta bırakmaktaydı. Çenesinde beyazlı siyahlı olmak üzere kendini gösteren tek tük kıllar, dik ve seyrek bıyıkların da ek-

³¹ çit

³² Bağ ve ağaç budamakta kullanılan, orağa benzer bir alet.

lenmesiyle yuvarlak, kapkara, ufalar gözlü olan çehresinin heybetini artırmakta ve bu garip görünüş insanda tuhaf bir üygu uyandırmaktaydı.

Tarlayı otlar bürümüştü. Karabib. bu-
rasını babası Koca Osman'ın mirası c nak
üzere ele geçirmişti. Tarla o zaman o iki
dönümken dört dönümünü Kara Durn iş'a
satarak vaktiyle askerlik bedeli vermişti.
Şimdiki halde sekiz dönümden ibaret k an
bu toprak parçasına bile tarla komşusu an
Yosturoğlu göz dikmekte ve bu nedenle a-
larında ara sıra ağız kavgası meydana g-
mekteydi. Otuz iki dönüm tarlası olanla n
da el ayası kadar toprağa göz dikmesi müt-
sebetsizlik değil mi ya? Kendisi şu kadarı
tarla sayesinde ancak akşamları bir kaş
çorba içecek kadar ürün kaldırabiliyor; eli
den bu da çıksın da açlıktan mı ölsün? Zate
Yosturoğlu'nun babası da bu toprak hırsı
dan ölmemiş miydi? O zamanlar da babası
şimdi kendisi gibi ötekinin berikinin tarla
sına damına göz koya koya herkesin canını
yakmıştı.

Karabibik, yaprakları budanmış fidan-
lardan bir kucak alarak tarlasının Yostu-
roğlu tarafındaki anına³³ doğru yürüdü, hâlâ
tahrayı sağ elinde tutmaktaydı.

³³ tarla sınırına

Güneş, güneyde denizden çıkıyormuş gibi Akdeniz'in donuk, durgun yüzünden doğru yükselmekteydi. Temre Ovası gecenin ayazı içinde uyuşmuş, çiğlenmiş kalmışken, güneşin henüz iğri büğrü olarak çıkan ışınlarının etkisi sayesinde ısınmaya başlamıştı. Arkada, Mira sıradağlarının sekiz yüz metre rakımı bile aşan sivri, çıplak tepeleri karla örtülü bulunmaktaydı. Mevsim şubat başları olup Karabibik'ten önce davranmış olanların tarlalarında yarım karış kadar yemyeşil ekinler baş kaldırmıştı. Karabibik her yıl şimdiye kadar tarlasını sürmüş, harımını kaldırmış da bir karış da ekin almış bulunurdu. Ancak bu yıl kör olası hastalıktan göz açabilmiş miydi ya? Sol böğrüne doğru bir tarafına kim bilir nasıl bir kurt musallat olmuştu da İnhal'deki hekim kendisine üç ay, tam üç ay evden dışarı çıkmaya izin vermemişti. Üç ay bu! Dört duvar içinde tam üç ay oturduğun var mı senin? Hem de acı macı, tuhaf tuhaf ilaçlar da yutmalı. Hekim haa! Seni üç ay dört taş arasında hapsetmekten başka elinden ne gelir? İşte kurt hâlâ bu tarafta, nah şuracıkta durup durur.

Karabibik fidan dallarından bir tanesini sol eline aldı, ortasından avuçladı, sol kolunu uzatıp dalı dikine bir durumda tuttu. Bir kere şöyle yukarıdan aşağıya baktıktan sonra sağ elinde tutmakta olduğu çentikli kör tahra ile dalın aşağıya gelen kalın tara-

fını sivriltti. Tepesinin de fazla kısmını uçurdu. Tuttu dalın sivri tarafını tarlanın anı üzerinde dün açmış olduğu deliklerden birisine sokarak ayağıyla bastı; dalın budağına tarhanın tersiyle de hızlıca vurdu. İkinci bir dalı da bu biçimde yontup düzelttikten sonra bir adım kadar ötede olan deliğe yerleştirdi. Harımın direklerini oluşturacak olan bu parmaklığı uzatıp gitmeye başladı.

Bu sırada çiftçiler birer ikişer tarlalarına gelmekteydi. İki tarla ötede Çetecioglu Mustafa bu yıl ürününü kaldırdığı tarlayı nadas etmekle meşguldü; çiftini koşmuş, öküzlerin gayet ağır olan yürüyüşlerini hızlandırmak, hayvanları doğru yürütmek için kaba, çatallı sesiyle arada sırada tuhaf tuhaf emirler vermektiydi. Daha öte tarafta Boduroğlu Ahmet, harımının dün kim bilir hangi yezit tarafından bozulan tarafını yapraklı dallarla örtmekteydi. Sol tarafta Hatip'in yemyeşil duran tarlasına Kara Ömer'in eşeği girmiş, nazik yaprakçıkları yolmaktaydı. Kara Ömer ise beri tarafta Koca İmam'ın tarlasını nadas eden Deli Ali ile konuşmaya dalmıştı.

Hatip'in ekin ortağı olan Karakâhyaoğlu Ali Çavuş öteden seğirterek elindeki kalın boynuz dalıyla eşeğe bir güzel sopa atmaya, eşek de bu dayağın etkisinden can acısıyla tarla içinde koşmaya başladı. Ali Çavuş'un öfkesi daha da arttı. Küfrün bini bir paraya.

Suç eşekte değil, sahibi olan eşekte. Herkesin bir yıl üstüne alın teri döktüğü ekinleri bir saat içinde eşeğine yedirmek isteyen adam tembel tembel gezmeme, rast geldiği ağaca masal söylememeli oğlum.

Kara Ömer atıldı. Eşegini öldürmek mi istiyor? Ekinini çok seven adam tarlasına harım etmeli. Hayvan bu! Akli mı var? Ali Çavuş hâlâ bağıırıyordu:

– Seni gidi kâfir hayvan! Mah³⁴ hoyrat olana hoyratlık!

Kara Ömer koşup Ali Çavuş'un karşısına dikildi. İki adam soluk soluğa bir süre birbirlerinin yüzüne baktılar. Kara Ömer biraz sonra dedi ki:

– Tarlana ni şekil harım etmiyon?

Ali Çavuş Kara Ömer'in yüzüne doğru bağıırarak dedi ki:

– Ni hal edelim? Mah! Alan hoykarada³⁵ durup oturur.

Kara Ömer maskaralık ederek:

– Ni hal edelim? Alan hoykarada durup oturur. Hele honun kubatlığına³⁶ bak.

Deli Ali aralarına girdi. Kara Ömer burundan soluyarak eşeğine doğru gitti. Eşek bu kez Yosturoğlu'nun ekinlerine dalmıştı.

³⁴ Nah, işte

³⁵ kır, açıklık, tarla dışı yerler şurada...

³⁶ şunun kabalığına...

Karabibik tarlasının bir anını bitirmişti. Elleriyle diktiği harım direklerinin aralarına aşağıdan yukarıya doğru yapraklı zeytin, pırnal dallarından, dikenlerden falan örgü yapmaktaydı. Hele bak! Eşeklerini, hayvanlarını salarlar da ümmet-i Muhammet'in ekinlerini çiğnetiverirler. Na böyle üç gün harım etmeye uğraşmalı. Bu hayvanları hergele etseler³⁷ yavuz³⁸ değil mi? Mah! Aygır gibi kızanı³⁹ da alanda durup oturur. Hey Rabbim hey!

Karabibik yorulmuştu. Koynundan tütün kesesini çıkardı; dolma gibi bir cıgara sardı, fakat ateşi yoktu. Deli Ali'ye bağırarak dedi ki:

– Ehey Deli Ali! İspirto var mı?

Deli Ali başını kaldırarak dedi ki:

– Ko!⁴⁰

– Mustaa'ya ünle⁴¹ görelim.

Deli Ali Çetecioglu Mustafa'ya, ateş, diye seslendi. Mustafa sapanı toprağa derince gömerek öğendireyi⁴² boyunduruk tahtasına

³⁷ toplayıp çobana verseler

³⁸ iyi, güzel

³⁹ erkek çocuğu, erkek çocukları

⁴⁰ yok!

⁴¹ seslen

⁴² Sığır ve öküz gütmeye kullanılan ucu sivri, kalın sopa.

dayadı. Taze sürülmüş toprak içinde zar zor yürüyerek geldi. Üç çiftçi birleştiler, birer cigara tutuşturdular. Tarla kuşları Mustafa'nın sapanı altından henüz kurtulmuş olan kaba çığır üzerine kümeyle konarak, buldukları tohumlara gaga çalmaktaydılar. Güneş epeyce yükselmiş, hava ısınmıştı. Fakat Köyiçi yönündeki boğazdan doğru Temre vadisi serin bir rüzgâr dökmekteydi.

Deli Ali demekteydi ki:

– Yay⁴³ geliyo... Gün dönümünden geri yaylaya çıkarız haa?...

Karabibik sol böğrünü tutarak ve yüzünü buruşturarak dedi ki:

– Hay kâfir! Mah hoykada oturup yatır.

Mustafa ile Deli Ali acıyarak baktılar. Mustafa dedi ki:

– Sapan geçmeden harım ediyon.

Karabibik içini çektikten sonra:

– Koca İmam öküzlerini erte gün verecek... Bu gün virmedi kim...

Deli Ali aklına bir şey gelmiş gibi aceleyle dedi ki:

– Dur be! Koca İmam kıyınçasını⁴⁴ everiyormuş.

⁴³ Yaz

⁴⁴ kaynını, kayınbiraderini

Diğer ikisi birden şaşırarak:

– Sarı Simayil'i haa?

Deli Ali bunların henüz haberdar olmadıkları bu haberi vermiş olmasından böbürlenmeye başladı. Kendisine her olayı bilen adam tavrı vererek dedi ki:

– Köşkârlı Yusuf Aaa'nın beslengisini⁴⁵ alıyyo.

Karabibik bu haberden hiç hoşlanmadı. Çünkü onun başka bir hesabı vardı: Sarı Simayil'e kızı Huri'yi vermek istiyordu; bu evlendirme yüzünden Koca İmam'ın öküzlerini bedava kullanabileceğini hesap etmekteydi. Sarı İsmail elden çıktıktan sonra bu öküzler de başkasının malı olacak, başkasının olmasa da yine her zamanki gibi parayla kullanmak gerekecek...

Deli Ali haber vermeye devam etmekteydi: Sarı Simayil Yusuf Ağa'nın beslengisine öteden beri göz koymuş; yaylada, kuyu başlarında, otlakta gizli gizli konuşurlarmış; hani şu âşıkdaşlık yok mu? Hatta bir gün kendisi, Deli Ali, Köşkâr'da Kızıl Hüseyin'in damına giderken mah şurada Uzun Mehmet'in tarlasının köşesini döneceği sırada boy-nuzun dibinde onları, beslengi ile Sarı Simayil'i konuşurlarken görmüştü. Hey kuzum

⁴⁵ beslemesini

hey, buna gençlik derler. Kendisi de gençliğinde zavallı Zeynep'i böyle tarla köşelerinde, harım kenarlarında, ağaç altlarında kollamaktaydı. O sıralarda böyle harımsız tarlalara eşek salmazlardı. Mah işte bak! Sakalı ağardı fakat gönlü kocamadı, hâlâ köyün taze kızları suya, çamaşıra giderken imrenmektedir.

Çetecioğlu gülmekteydi. Fakat Karabibik Koca İmam'ın öküzlerini düşünmekteydi. Güneş yükselmiş, ova ısınmıştı. Henüz taze kabartılmış topraklardan keskin bir toprak kokusu gelmekte, ekinlerin üzerinden hafif hafif dumanlar çıkmaktaydı.

Solda Temre köyünün damları satranç bölmeleri gibi birbirine bağlı harımlardan meydana gelen tarlaların gerisinde hoş bir tablonun sınırını çizmekteydi. Ön tarafta Kum Köyü'nün yığınları arkasından doğru açık mavi renkli bir su yüzeyi görünmekte ve bu maviliğin ortasında gayet enli parlak bir yol uzanıp gitmekteydi. Sağda dalyanın durgun, beyaz yüzeyi harımlar ve ağaçlar arasından parça parça görünmekte, arkada Mira Sıradağları'nın yüksek tepeleri üzerine kara kara bulutlar yığılmaktaydı.

Boduroğlu Ahmet Kara Ömer'e bağırarak diyordu ki:

– Hey Kara Ömer! Baka sapana. Harımı kaldıra mı? Het! Kum tepeleri üzerinde çat-

lak, kaba bir ses avaz avaz bağırmaktaydı: "Birinti varmış. Koca öküzler! Camısların⁴⁶ sütü kesildi mi? Mah işte onlar mah ho⁴⁷ yakaya seğırtip oturur. Pırtıyı⁴⁸ develere ni hal urdular? Hokta kızana⁴⁹ bir çift bırakılı mı?

Mustafa Deli Ali'ye dedi ki:

– Gene Deli Yusuf ünleyip oturur.

Karabibik kendi kendine sormuş olduğu bir soruya yanıt vererek dedi ki:

– E gayrı ni hal idelim, kader değilmiş.

Herkes işinin başına gitti. Karabibik harımını tamamlamak için uğraşmaktaydı. Fakat şu öküz hesabı bir türlü zihninden çıkmıyordu. Koca İmam'dan gündeliği yarım mut⁵⁰ zahireye ödünç aldığı öküzler gibi bir çift öküze kendisinin de sahip olması halindeki mutluluğunu düşünmekteydi. Ah bir çift, bir çift! Bu hayvanları ne kadar sevecekti. Yazın yaylaya çıkarken eskisi gibi "malsız" olarak gitmeyecek, bir çift güzel öküzü önüne katarak köy halkının arasında sevincinden şarkı ünleye ünleye yürüyecekti. Bu mutluluğun düşlerine dalmış olduğu için işine makine gibi habersiz devam etmek-

⁴⁶ camızların, mandaların

⁴⁷ şu, o

⁴⁸ eşyayı

⁴⁹ şu kadar oğlancağıza

⁵⁰ Elli şiniklik ekin ölçөгi.

teydi. Fakat düşlerinin üstünde bir karaltı belirdi: Para! Bunun için yirmi meciדיye gerekiyordu. Ah bu yirmi meciديeyi nerden bulmalı? Tüccar Anderya'ya koşmalı. Fakat Anderya'ya olan borç da çoğaldı. Daha geçen gün herif bir salkım çetele gösterdi. Çetele artıyor. Ama çare yok, bu isteği de yerine getirmeli. Günde yarım mut bu!

Deli Yusuf hâlâ çatlak, kaba sesiyle bağırmaktaydı:

– Ulan Hasaaaaan! Halangile gitti buban, halangile gitti buban. Ulan kıvrak varıvı...⁵¹ Dehey!

Karabibik elinde bulunan yapraklı zeytin dalını harım direklerinin arasına içerden dışardan ilıştirmektedir. Tarlanın Yosturoğlu tarafındaki an harımı yerden iki karış kadar yükselmişti. Çetecioğlu Mustafa ikinci dönümüne başlamıştı. Sol eliyle sapanın koluna dayanmakta, sağ elindeki öğendi-reyle arada sırada tembelliğe başlayan hayvanları dürtüştürmekteydi. "Dihey!", "Hele bah, hele bah", "Huuut kâfir", "Hadi oğlum" gibi hem özendirme hem azarlama ifade eder bağırımlarla toprakta derin, enli çığır açmaktaydı. Sapanın her bıraktığı yolluk üzerine kümeyle tarla kuşu konarak buldukları tohumu yemekteydi. Boduroğlu Ahmet, Kara

⁵¹ Çabuk gidiver.

Ömer'in eşeğini kovaladıktan sonra gelmiş, harımının bozuk yerlerini güçlendirip pekiştirmekle uğraşmaktaydı. Karakâhyaoglu ise bin bir küfrü bir ipliğe dizerek damına doğru dönüp gitmekteydi.

Karabibik bir çift satın almayı zihnine koymuş, karar vermiş gitmişti. Fakat şimdi sorun öyle bir çift bulmaktaydı. Karabucak köylü Durali üç öküzden fazla olanını satmak istiyordu. Fakat bu da pek zayıftı. Bir deri bir kemik, hem de on iki mecidiye istiyordu.

Kadikum Köylü Sarı Ali kızı Ayşe'nin de satılık bir hayvanı vardı. Ama bu da hastaydı. Temreli Andoğlu'nun öküzleri ise pek yavuz, ama pek tuzlu: Çiftine otuz mecit⁵² istiyordu. Ni hal itmeli?

Karabibik bu sorunu zihninde evirip çevirmekte ve fakat hiçbir çare bulamamaktaydı. Bir taraftan da Anderya'daki çetelelerin hepsini toplamaya çalışıyordu. Bilemem bundan kaç gün önce yarım okka tuz için Anderya'nın mağazasına gittiği zaman bilemem ne kadar çentik saymıştı. Kırk mı, elli mi bilemiyor gayrı kim. Ah, hocalar gibi yazıp okuma bilmemek ne kadar fena. Mah işte ne kadar borç vardır insan bilmez ki; keşke kızan iken mektebe gitseydi! O günlerde de köyde bir hoca var mıydı ya?

⁵² mecidiye

Bu kez pırnal dalını örgü çubuklarına ilıstırmekteydi. Çetecioğlu Mustafa boğuk, çirkin sesiyle tuhaf tuhaf sesler çıkara çıkara bir şarkı söylemekteydi ki ne olduğu belli olamadığı halde nakaratı örs üzerine son düşen ağır bir çekiç sesi gibi çevreyi çınlatmaktaydı: "Bas gidelim!"

Deli Yusuf hâlâ olduğu yerde kaba sesiyle bağırmaktaydı. Sanki bir kalabalığa söylüyormuş gibi elleriyle havada birçok çizgiler çizmekte, sağa sola dönerek sanki sözlerini her tarafa ıstırtmek istemekteydi. Sürekli bir kahkahadan sonra dedi ki:

– Hey köflüler! Hep öleceğiz. Davarı it gözleyidurur şuuut!

Deli Yusuf'un nutku her zaman böyle bir "Şuuut!" ile son bulurdu. Zavallı deli, bulunduğu tepeden ağır ağır inerek gözden kayboldu. Kuşkusuz deniz kenarına doğru gitmiştir. Ya denizde açıklardan geçip giden gemiler nutkunu dinlemek onurundan yoksun mu kalsınlar?

Akşam üstü Karabibik damın kapısından girdiği zaman kızı Huri tembel tembel uzanıp yatmaktaydı. Huri'nin yaşı otuzu geçmiş olduğu halde henüz kendisine bir koca bulamamıştı. Çokça esmer, gözleri patlak ve çipil, sağ bacağı topal, dudakları küçük, vücudu etine dolgun, ayakları hem iri hem nasırlı, elleri küçük ve nazik, saçları

kara ve dizlerine kadar uzundu. Ahlâk yönünden ise bazı erdemleriyle birlikte birçok da eksiği vardı. Sözgelişi gayet tembel olduğu halde gayet merhametliydi. Kibri epeyce fazla, cahil, odun gibi kaba ve fakat çocuklara sevgisi çoktu. Bu hal ile dikkatli bir anne olmaya yatkın ve yetenekliydi.

Karabibik'in ilk ve son evlâdı Huri'den ibaret kaldı. Huri'nin anası doğumdan hemen sonra bir tifo hummasından gürleyip gitmişti. Çocuk o zaman pek cılız ve hastalıklı bir haldeydi. Komşu Halil Hoca'nın karısı Gülsüm Hatun Huri'ye süt vermişti. Şimdi Gülsüm Hatun bunak kocakarının birisidir. Fakat Huri'yi öz biricik kızı gibi sever. Sütbabası Halil Hoca'nın elli dönüm bir tarlası, bir çift öküzü, bir çift camızı, bir sıpası, birisi yaylada birisi burada iki kârgir damı ve rivayete göre elbisesinin kim bilir neresinde saklı birkaç bin kuruşu vardır. Fakat hiç evlâdı yoktur. Huri'yi kendisine bir evlât, bir varis olmak üzere sevmektedir. Kim bilir belki ölmezden önce bu malların birazını Huri'nin üstüne çevirtir. Hatta geçenlerde Huri Gülsüm'ün ağzından bu ümidi okşar birkaç söz de işitmiştir. Ah, sahi çıksa, sahi çıksa.

Karabibik içeri girer girmez homurdanmaya başladı: Teneşire dek böyle tembel tembel yatıp durmalı ya. Hım! Yufkanın üçünü dördünü lüp lüp yutup durur da koca

bubasına bir el yordamı bilem etmez. Daha ni vaktacak bu tembel kızı besleyip oturmalı?

Karabibik öfkeyle kıza doğru gitti, ayaklarıyla dizlerini kakıştırarak dedi ki:

– İıı! Derlen görem. Mah işte gun batıp oturur. Aş vaa mı, bilmem gaari.

Huri şu bıkkınlık veren adama öfkeli öfkeli bakarak dedi ki:

– Ni hal idelim?

Karabibik burnundan soluyarak zahire köşesine doğru gitti. Ocak bomboş durmaktaydı. Karabibik buna kızdı: Yavız⁵³ yavız! Ocağa bir tutam odun bile tığışdımamış. Nasıl aş itmeli himdi?⁵⁴ Köşede akşamki yufkanın esmer, taneli hamuru bir çamçak⁵⁵ içinde durmaktaydı.

Karabibik öfkeyle dışarı çıktı. Dama yakın bir yerde bulunan pırnal dalları yığınınından bir kucak aldı getirdi. Önce bunların irice ve kalıncalarından iki tanesini baş başa gelmek üzere ocağa iğrilemesine dayadı. Aralarını daha ince dallarla doldurdu. Koca bir çırayı bir kibrit ile tutuşturup bu çatı içine soktu. Kuru dallar birer birer tutuşmaya başladı. Önce hafif hafif çıkmakta olan

⁵³ İyi, güzel (yavuz)

⁵⁴ Nasıl yemek pişirmeli şimdi?

⁵⁵ Ağaçtan yapılmış su kabı, maşrapa.

mavi bir duman, gittikçe çoğaldı. Ocak bu dumanı bir türlü çekmiyordu. Bacadan dışarı çıkmaya fırsat bulamayan duman dalgaları hızla geri dönerek damın içinde birtakım helezonlar oluşturmaktaydı. Köylüler bu hale pek alışkındırlar, gözleri bile yaşarmaz.

Huri bön bön bakmakta ve genç pırnal dalları ateş içinde çatır çatır yanmaktaydı.

Karabibik şöyle bir tarafta duran ağaç testiye yokladı ki içinde bir damla bile su yok. Öfkesi topuğunu aşmaktaydı. Bir ağaç kütüğünden bir kulplu ve emzikli olmak üzere büyük toprak testiler biçiminde yapıp dip tarafından içi oyularak sonradan bu dibi bir ağaç tıkaçla iyice kapanmış olan şu testiye omuzlayıp dışarı çıktı.

Huri açlık etkisine yenilenlere özgü bir gereksinme zorlamasıyla yerinden kalktı. Közlenmeye başlayan parçaları bir pırnal dalıyla bir tarafa çekip yaydıktan sonra üzerine sacayağı koydu. Bunun üzerine de tozlu yufka sacını yerleştirdi. Sac ısınıp kızmaktayken kendisi de küçük bir yufka tahtası üzerinde küçük bir el oklavasıyla yufka açmaya başladı. Bu sırada Karabibik dolu testi ile geldi. Huri taze su ile hamuru ıslata ıslata açmaktaydı.

Fakat o kadar acemice hamur açıyordu ki açtığı yufkanın yenilip yenilemeyeceği kuşkuluydu. Bir iki tane değirmi, büyücek

yufka açmıştı. Bunlardan bir tanesini kızgın sacın üzerine yaydı, bir taraftan da açmakta devam etti. Sacdan ekşi ekşi hafif bir koku gelmekteydi. Bu koku biraz sonra yanık kokusuna döndü. O zaman Huri yufkayı altüst etti ki evvelce saca gelen özler kabarmış, yanmış ve bazı tarafları delinmişti. Yufkanın öbür yüzü de bu biçimde piştikten sonra diğer bir yufkayı serdi. Arkasından bir daha, bir daha, sekiz tane yufkayı pişirdikten sonra sacı kaldırdı. Yerine bir çukal⁵⁶ koydu. Bu çukal ile bir pilav pişirdi. İşte akşam yemeği de hazırlanmış oldu.

Güneş batmış, damın içini karanlık bir duman basmıştı. Ocağın cansız parıltısı karşısında o yemeği büyük bir iştahla yediler. Hele Huri tembel olduğu kadar oburdu. Üç tane yufkayı peşkir gibi katmer katmer bükerek birbiri üzerinde önüne yığmış, pilav çukalını da kendisine doğru pek ziyade çekmişti. El kadar bir yufka parçasını avurduna tıkadıktan sonra iki kaşık kadar pilavı da birlikte yutmaya çalışırdı.

Karabibik hem yiyor hem de öküzlerini düşünüyordu. Huri ise pilav yenilip bittikten sonra yarın çukalı nasıl temizleyeceğini düşünmekteydi.

⁵⁶ Eskiden savaşta atlara giydirilen zırhlı örtü ki bir türünü savaşçılar da giyerlerdi.

Dışarda çoban köpeklerinin sesleri ay-
yuka çıkmaktaydı.

Karabibik Huri'ye hitap ediyormuş gibi
homurdanarak:

– Bu kez vimesi ki hal?

Huri alık alık Karabibik'in yüzüne baktı.
Karabibik söyleşisine devam ile:

– Bu kez Huri'yi goşarım...

Huri hâlâ iştahlı iştahlı yemekteydi. Ka-
rabibik bu sırada birdenbire kızına dedi ki:

– Het Huri! Hayvan pidahliyacaaaız.
Hım? Yavız mı?

Huri alıklaştı. Bu fikrin babasının kafa-
sına hangi rüzgârla estiğine şaşmaktaydı.
Ellerinde avuçlarında mangır⁵⁷ bile olmadığı
halde? Bu şaşkınlık ile dedi ki:

– Ni şekil?

Karabibik omuzlarını silkti: Adaaam!...
Bu sefer de borç itmeli. Gayri bundan geri
borç idilmez. Hayvanlar insanı besler gider.
Borçlardan da kurtulunur. Allah kerim.

Huri bu fikre pek katılmıyordu. Fakat
bir erkekten iyi düşünebilecek değildi ya.
Belki babası daha akıllıdır.

İşe karar verildi. Yarın erkenden Kara-
bibik İnhal'e gidecek. Anderya gerekli parayı

⁵⁷ Bir tür bakır sikke.

vermekten çekinecek olursa bir de Huri görü-
rüşecek. Nasıl olursa olsun, yalvara yakara o
parayı ele geçirecekler.

Pilavın son kaşığı da Huri'nin midesine
indi. Sıcak yufka ile lapa halinde olan pilav
Huri'nin midesinde ağır bir yük gibi dur-
maktaydı.

Yemek bittiği halde ikisi de hayalleri
içine dalarak on dakika kadar yağlı, kırıntılı
yemek tahtasının etrafında oturup kaldı.

Karabibik kimin öküzlerini almanın
daha kârlı olacağını düşünmekteydi. Ando-
noğlu'nun öküzlerine çıkışamıyordu. Durali-
'nin öküzü ise hem bir taneydi hem çok zayıf.
Sarı Ali kızının hayvanı da hasta. Başka ta-
rafta satılık hiçbir hayvan bilmiyordu. An-
donoglu'nun hayvanları bir türlü zihninden
çıkıyordu. Fakat fiyatını da gözüne kesti-
remiyordu. Durali'ninkiyle Ayşe'ninkini bir-
liştirmekten başka çare yoktu. Fakat Ando-
noğlu'nunkinden de nasıl vazgeçmeli? Nice
yavuz hayvanlar ya!

Gece ilerlemişti. Fakat ötekiler gibi
bunlar da zamandan, saatten habersiz bu-
lundukları için saatin kaç olduğunu bilmi-
yorlarsa da herhalde dünya kararmış,
yıldızlar çıkmıştı. Bubeymelek⁶⁸ Köyü'nde

⁶⁸ Öyküde köyün adı üç ayrı biçimde anılıyor:
Bubeymelek, Beymelek, Burunbeymelek.

hiçbir damdan çıt bile işitilmiyordu. Herkes derin bir uykuya varmıştı. Sade çevredeki çoban köpekleri tek tük havlamaktaydı. Ocaktaki dallar keyifli keyifli yanmakta ve damın içerisini kırmızı, donuk bir aydınlıkla ısıtmaktaydı. Duman biraz açılmıştı.

Huri sofrayı kaldırdı. Karabibik koy-
nundan bir ufak çıkın çıkardı, içinden on ka-
dar taze kahve tanesi aldı. Bu taneleri ufacık
bir el tavasının içerisine koydu. Bu tavayı
ateşe tutup silke silke kahve tanelerini ka-
vurmaya başladı. Odanın içine hafif bir
kahve kokusu yayıldı. Taneler biraz kavru-
lunca bunları kaba, küçük bir el değirme-
ninde çekti. Bu iri taneli kahveyi bir teneke
cezve içinde sade olarak pişirip kalın bir si-
garanın dumanları içinde löpür löpür içti. Bu
sırada Huri eski bir kilim üzerine eski, ince
bir ot yatakla tek bir yün yastık ve ince,
kirli, yüz­süz bir alaca yorgandan ibaret olan
yatağını sererek içine bile girmiş, uzanmıştı.

Karabibik kahvesini, sigarasını da içip bitirdikten ve o da yatağını eski bir kilim üzerine serdikten sonra yalnız üzerindeki ceketini çıkararak içine girdi.

Huri horuldamaktaydı: Pıffff, puffff!
Pıffff, puffff!... khibihihibi, khahe!

Arkası üstü yatmış, yorgani yarı göğsüne kadar çekmiş, başı yastığın kenarına dayanmış, boynu kısalmıştı.

Karabibik gözlerini ocaktaki aleve dilerrek öküplerini düşünmeye başlamıştı: Kalın, vahşi bir köpek sesi kâh uzaklaşıp kâh yaklaşmaktaydı. Dışarda epeyce kuvvetli bir mehtap bütün ovayı ışığa boğup denizde sakin, ışıktan bir ağaç görüntüsü yaratmaktaydı. Beymelek Köyü'nün birbirine onar dakika kadar uzaklıkta bulunan üç kısmının hiçbirisinde de sanki hayattan eser kalmamıştı. Fakat Andıraki limanına doğru uzaklarda, sarp tepelerin yamaçlarında tek tük Yörük ateşleri parıldamaktaydı; gökyüzünün ötelerinde el parçası kadar bile buluttan eser olmadığı halde Mira Dağları'nın yüksek sivri tepelerinde kara kara kar bulutları yığılmakta ve alçalıklarda derin bir sessizlik hüküm sürdüğü halde o yükseklerde fırtına, kar, tipi hüküm sürmekteydi. Temre Köyü'nün evleri gökyüzünün açıkça siyah renkli parçası üzerine resim gibi düşerek güzel bir mehtap tablosu oluşturmaktaydı. Ara sıra uzaklardan beş on çakal bir ağızdan bağırarak ve bu hileli gürültüye çevredeki köpekler tarafından uzun uzun karşılık verilmekteydi.

Saat biri geçmiş olduğu halde Karabibik henüz uyuyamamıştı. Ya Anderya borç vermezse?

Tam bu sırada denizde bir mil kadar açıkta Pirgos Kulesi'nin oralarda bir ışık kımıldayıp duruyordu. Ağır ağır sahil bo-

yunca yürümekte olan bu nokta, İzmir'le Kersin arasındaki iskelelere işlemekte olan bir vapurun feneriydi. Gecenin ve denizin sessizliğiyle mehtabın aydınlığında saatte beş buçuk-altı mil kateden bu vapur "Hilda" adındaki küçük kabak gibi havuzda bile sallanır, kamaraları pis ve dar bir İngiliz vapuru idi ki saat ikide Fenike İskelesi'ne varacaktı.

II

Ertesi gün Karabibik yatağından sıçrayıp kalktığı zaman güneş henüz doğmak üzereydi. Kalkar kalkmaz dolma gibi bir sigara tutuşturdu. Ocak sönmüş, koru bile geçmişti.

Huri hâlâ horul horul uyumaktaydı. Karabibik kızını ayağıyla sarsarak:

– Hett! Huri! Zıpla görem... Gun çıkıyyo be? Dihiy...

diye bağırdı. Huri gözlerini yarı açarak bir şeyler homurdandı. Sağ yanından sol yanına dönerek babasına arkasını çevirdi. Karabibik'in şu tembel kızla uğraşacak vakti yoktu. Eski püskü ceketini arkasına taktığı gibi kapıdan fırladı.

Hava epeyce ayazdı. Kocaman bir ay batıya doğru inmeye başlamıştı.

Karabibik dağ eteğiyle uzun bir çit arasında süregiden dolambaçlı, tozlu yol üzerinde hızlı hızlı yürümekteydi. Burunbeymelek Köyü'nün ilk tarlasına ulaştığı zaman yolu bırakarak harımsız olan tarlalardan vurdu. Tarlalar içindeki izlerden birisini tutturarak gitmekteydi. Deli Yusufgillerin

boynuzağacının dibinden geçtikten sonra "Kocadut"un altından da geçti.

İki tarla sonra meraya vardı. Beş on adım sonra ise Temre Çayı'nın çakıllı kuru yatağına geldi. Bazı yerlerde altı yedi yüz metre genişliğe kadar varan bu kuru yatak, bazı pek selli zamanlarda tamamen suyla dolup çay âdeta bir deniz halini alırdı. Fakat bu mevsimde su en çok beş altı metreden ibaret bir genişlikte, yarım karış kadar bir derinlikte akmaktaydı. Suyu varınca Karabibik yemenilerini çıkardı. Canbur cunbur geçti gitti. Bu sefer yolu bitmez tükenmez tarlaların içinden geçmekteydi. İğrile büküle gide gide bir harıma vardı. Takip ettiği iz harımı bu noktada bir gedikten geçmekteydi. Geçti. Sol tarafında ağaç parmaklıklı bir tarla, sağ tarafında büyük bir mera bulunmaktaydı.

Birkaç harım dolaştıktan sonra Temre Köyü'ne giden yolu buldu. Bu yolda birkaç yüz adım attıktan sonra iğri büğrü, taşlı bir sokakta yürümeye başladı. İki tarafında kerpiçten, hep bir tarzda yapılmış birer katlı evler hâlâ uyusukluğu içinde sokak boyunca uzayıp gitmekteydi.

Sokakta tek tük bazı erkenciler işleri başına gitmekteydi.

Melaksuzoğlu Anderya'nın mağazası hemen şuracıktaydı. Sokağın sağ tarafında

beyaz badanalı, tahta balkonlu, pencereleri camsız, çerçevesiz bir ev Anderya'nın meskeni, altı da mağazasıydı.

Temre Köyü Hristiyan köyü olup genellikle halkı ticaretle uğraşırdı.

Evler hep kerpiçten veya toprak harcıyla moloz taşından yapılmış olup hepsinin de iç ve dış bölümleri hemen hemen birbirinin aynıdır. Altları mağaza, üstleri ikişer oda. Bazen bu odaların ön tarafı bir dehlizden ibarettir. Pencereler hep çerçevesiz ve camsızdı. Çünkü bu bölgenin havası yazın son derece sıcak ve kışın oldukça ılıktır. Çatıları adı oluklu kiremitlerle örtülüdür. Fakat yeniden yeniye bazı zenginler Marsilya kiremidi kullanmaya başlamışlardır.

Her evin ayrıca bir küçük bahçesinin olması değişmez bir koşuldur sanki. Bu bahçelere herkes soğan, sarımsak gibi bazı sebzeler eker. Öteki sebzeler hep kilise bahçesinde yetiştirilir. Bu kilise Karabibik'in girdiği caddenin sonunda bulunmaktadır.

Köylüler bu kilisenin ta Hazreti İsa zamanından kalma olduğunu savunurlar. Fakat kulağı delik olan Sarısimyanoğlu bunun daha eski bir bina olduğunu söylüyordu. Bu çevreyi gezmiş olan bir İngiliz lordunun pederine verdiği bilgiyi naklederek Sarısimyanoğlu, bu kilisenin eski Lidya hükûmeti zamanından kalma bir Apollon tapınağı oldu-

ğunu söylemekteydi. Güya şimdiki Temre Köyü o zaman Mira namıyla tanınmış büyük bir kent olup bu tapınak da işte kentin tam ortasındaymış. Fakat sonradan kim bilir bundan kaç bin yıl önce "Kaş" tarafından doğru Temre Çayı azgın bir sel getirerek Mira kentini kum ile örtmüş de bu suretle Apollon tapınağını toprağa gizlemiş.

Hatta otuz yıl önce Papazoğlu Ligor ile Andonoğlu "Meis" Adası'ndan bu civara göçle yurtlandırılmaları sırasında sözünü ettiğimiz tapınağın kubbesini keşfetmişler ve parça parça toprağı kazarak meydana çıkarmışlar.

Sonradan da kimi yerlerini onararak kiliseye çevirmişler. Hâlâ bu binanın birçok kısmı yer altında gömülüymüş!... Temre Ovası'nda toprağın altında bunun gibi pek çok bin eserleri görülmekte olması Sarısım-
yanoğlu'na hak verdirmektedir.

Köy içindeki büyük kârgir tiyatronon kalıntıları da Sarısım-
yanoğlu'nu doğrulamaktadır.

Bu kilisenin, birçok kısmı toprağın altında gizlenmiş olan, yunma kalker taşından yapılmış bir duvar ile çevrili yetmiş beş dönümlük bahçesi papazın himmetiyle güzel bir sebze bahçesi haline konulmuş olduğundan bütün Temre köylüleri bu bahçeyle geçinebilmektedir.

Karabibik تنها sokakta bir aşığı bir yukarı gezinmekteydi. Düşüncesi gayet dar olan kafasında öküzler yer etmişti. Ne olursa olsun bugün kendisine yirmi mecidiye gerekli. Hele bir kere Anderya meydana çıksa.

Gezintiyle bir yarım saat kadar vakit geçirmişti. Fakat henüz Meleksuzoğlu'nun evinde ses seda işitilmiyordu.

Karabibik bir baş kiliseye doğru uzadı. Sola gelen sokağa saptı. Birkaç ev aşırı köy hekimi Linardi'nin kapısına kadar geldi. Kapı açıldı. Başını içeri soktu.

Henüz uyku sersemi bir kadın avluda tuvaletini yapmaktaydı. Tombul, orta boylu, ablak çehreli, sarı saçlı, güzelce olan bu kadın, Linardi'nin karısı "Eftalya" idi. Karabibik'i görünce sırtarak şöyle bağırdı:

– Ne ister Karabiberik?

Karabibik yıldı. Ağzı kulaklarına degecek derecede dedi ki:

– Seni görmeee geldim.

Eftalya şuh bir kahkaha koyuverdi. Linardi göründü. Karabibik'e yakınlık gösterdi. Yine kurtlar orasını kemiriyor muydu? Acı macı ilaçlardan almaya mı gelmişti? Hayır hayır, sabahleyin Anderya'yı görmeye gelmişti de, henüz pek erken olduğundan... Ha ha, bir sabah "promenad"ı.⁸⁹ Karabibik

⁸⁹ gezinti

bu "promerad" sözcüğünde alıklaştı. Anderya Antalya'ya gittiği zaman, hani şu tarlasını Sarı Simyon'dan kurtarmak için gitmişti ya, canım mah şuradaki tarlasını, işte o zaman Antalya'da otel mi ne karabiberdir bir yerde yatmıştı. Onun adı dabaramana mıydı, paramana mıydı neydi, of canım böyle eciş бүcüş şeyleri nasıl da hatırda tutmalı... Hekim bundan mı bahsediyordu bilmem ki.

Eftalya tuvaletini bitirmiş, güzel gözlerini Karabibik'e dikmiş, onu dinliyordu. Linardi gülmekten kırılıyordu. Canım dabarana falan değil... "Promenad", promenad. Yani Karabibik'in anlayacağı, sabahleyin şöyle bir "piyasa". Karabibik hâlâ alık alık bakınmaktaydı. İşte bunlar hep aklının ermediği yeni icat şeyler. Ay oğul, okumuşluk başka şey, adam böyle çelebi sözler öğrenir... Hey gidi cahillik hey! Kendisi, Karabibik, çocukken şimdiki gibi okumak yazmak olsaydı, hey gidi hey... Hoca olur, dünyayı konyayı öğrenirdi. Ay gayri ne yapalım... İşti böyle...

Karabibik vücuduna yapışmış olan kurdu çıkarmak için kendisini Linardi'ye göstermeye geldikçe Eftalya'yı görüp hoşlanmaktaydı.

Eftalya da Karabibik'e karşı pek serbest davranmakta, onunla açık açık şakalaşmaktaydı. Karabibik'in olanca aşkı şu birkaç dakikayla sınırlı bulunmaktaydı. Bir çirkin gü-

lucuk, bir iki bayağı nükte, içinden doğru gelen kısa bir çığlık: İşte ömrünün romanı bundan ibaretti.

Eftalya görgüsü kıt, terbiyesizce, saf, gördüğü erkeğe hemen meylediverecek derecede şehvet düşkününü bir kadındı. Linardi kendisini İzmir'de sokağın birisinde bulmuş, peşine takmış getirmişti. Üç yıldan beri birlikte bulunmaktaysalar da hemen bir günleri dırıltısız geçmiyordu. Linardi karısının baskısı ve küçümsemesiyle güçsüz kalmış, ondan izinsiz bir adım bile atmamak derecesine kadar gelmişti... Köy delikanlılarıyla birlikte Akdam'da, Çayağzı'nda, Benlikuyu'da, Dalyan'da falanda önüne gelenle oynadığını bildiği halde sesini çıkaramamıştı.

Karabibik bunlardan ayrıldı. Ağır adımlarla Anderya'nın mağazasına doğru yürüdü. Hay kâfir şeytan... Mağaza hâlâ kapalı. Karabibik bu sefer kilisenin önüne kadar geldi. Barba Yani dükkânını açmaktaydı. Biraz onunla "laf attı". Bugünlerde alışveriş de ke-sat... Şu güzelim zeytinin batmanını⁶⁰ on sekiz mangıra bile almıyorlar... Anderya yeni dükkânı açalı artık kendisine, Barba Yani'ye, iş kalmamıştı. Halbuki Anderya bari yavuz bir mal satsa yüreği yanmaz.

Kendisi halis Midilli zeytini satıyor, Anderya ise çürümüş kokmuş Sömbeki zeytini

⁶⁰ altı okkasını

getirtmiş... Hele bir kere şu peynirin çeşni-
sine bak... Hımm?... Anderya çatlasa böyle
bir mal getirtemez... Ya bir de şu kahvenin
güzelliğine bak... Her bir tanesi fındık gibi
yavrum...

Karabibik bütün şu nitelendirmeleri can
kulağıyla dinlemekteydi. Ey a oğul! şimdi
Temre'de Anderya ünlü... Aldı yürüdü.. Hem
o çeteleyle veriyor...

Yani omzunu silkti: Hım? Çeteleyle ha...
Dolandırıcı herif... Alimallah... Yavuz ya-
vuz.

Karabibik bir iskemleye oturmuş, sigara
içmekteydi. Barba Yani sızlanmalarına de-
vam etmekteydi. Çok yavuz... Herkesi soy
soğana çevir... Zengin zengin haa!... Kendisi
de istese...

Karabibik omzunu silkti. Yani itiraz etti:
Vallah değil... İşte meydana çıksınlar. Çete-
leyle vermek âdeti değildir. Fakat iki man-
gırlık şeye sekiz mangır da almaz... Öyle
değil mi?

Karabibik öküzlerini düşünmekteydi.
Anderya'dan para alamazsa acaba şu herif-
ten... Hım? Bir türlü cesaret edemiyordu..
Yani tezgâhı kirli bir paçavrayla silmeye
başladı. Hem siliyor hem de söyleniyordu:
Daha dün Meis'ten gelen kayıkla kendisine
nah şuradaki basmalar gelmişti; arşını on

bir meteliğe âlâ bir kumaş... Halbuki Anderya bundan da fenasını on beş meteliğe bile nazla veriyor.

Karabibik karar vermişti, öküz almak niyetini filanı Yani'ye açtı. Hikâyesinin sonunda dedi ki: "Gelecek harmanda veririm."

Yani faizi merak etti. "Üç meciye yirmi metelik" kendisine eğlence geldi. Bu kadar az şey mi olur? Kime olsa meci diye başına on meteliğe bin nazla ancak verebilir.

Pazarlığa giriştiler. Vur aşağı tut yukarı meci diye başına dokuz meteliğe yirmi meci diye karar verdiler. Bu borcun faizi ayda 56 kuruş 8 para demekti ki anapara ile birlikte Karabibik Yani'ye 22 meci diye ile on kuruş yani toplam 527,5 kuruş borçlu kalacaktı.

Fakat bir kere de Anderya'ya başvurarak koşulları daha uygunsa ondan borç para almayı düşündü. Bu fikrini Yani'ye sezdirmemek için bir çare bulmalıydı. Anderya'ya başvurduğunu hissedecek olursa Yani'nin para vermeyeceğini biliyordu.

Yani hemen kesesini, meciyelerin siliklerini seçmeye başlamıştı. Fakat Karabibik hiçbir bahane, hiçbir kaçamak yolu bulamıyordu.

Köylüler birer ikişer sokağa dökülmüşlerdi. Köyiçli İmamoğlu Yusuf dükkânının

önünden geçti. Karabibik bu fırsattan yararlanarak dükkândan fırladı. Konuşa konuşa Yusuf'un tarlasına kadar, ta Küçüküm'a kadar geldi... Yusuf iki üç karış kadar boy atmış olan, zümrüt kadar renkli ekinine sevinç içinde bakmaktaydı. Güneş Akdeniz'in üstünden çıkıp yükselmiş, Temre Ovası'ndan hafif hafif beyaz buğular kalkmaya başlamış, Mira tepelerine korkunç bulutlar toplanmıştı. Tarla sahipleri teker tüker işlerinin başına gelmekte, şurada burada meralar içinde sürüler yiyecek aramaktaydı.

Yusuf pek memnun görünmekteydi. Bıyık altından bir şarkı mırıldanmakta ve arada sırada kimi ufak taşları ayıklamaktaydı. Denizde açıktan doğru bir ufak yelkenli tekne Adersan burnu yönünde gitmekteydi.

Karabibik hiçbir şey söylemiyordu. Sade Yani'nin yirmi mecdiyesi ile Anderya'dan alacağı yanıtı düşünmekte ve herhalde bunun gibi, yani İmamoğlu gibi kendi tarlasını kendisi, öküzleriyle süreceğini, yaylaya hayvanla gideceğini düşünmekteydi; ah ne sevinç!

Yusuf tarlanın ince bir izinden yürümekte, Karabibik de ardı sıra gitmekteydi.

– Hayvan sâbiyim.

– Ni şikil?

Karabibik düşüncelerini ve girişimlerini İmamoğlu'na açtı. Yusuf yuvarlak ufak gözlerini dikmiş, şaşkınlık içinde dinlemekteydi:

Karabibik öküzler sahibi olacak... E sonra... Pekii para?

Karabibik önlemlerini düşünmekteydi: Anderya'dan veya Yani'den yirmi mecit... Faiz çok olacak ama... Ne çare... Gelecek harmanda ödemek mümkün... Durali'nin hayvanıyla Ayşe'nin hayvanın birleştirecek... Artık bundan böyle göğsünü gere gere gezecek... Günde yarım mut bu!...

Yusuf gittikçe hayretini arttırmaktaydı: Karabibik'in iki öküzü bulunacak haa? Ne büyük olay!... Bütün Temre halkı bu olayla hiç olmazsa bir hafta kadar meşgul olacak... Yusuf Durali'nin satılık hayvanını beğenmedi... Pek zayıf... İhtiyar, bir gözü kör... Karabibik omuzlarını silkmekteydi: E gayri ne çare! Günde yarım mut bu!... Karabibik'in bu kararı Yusuf'un zihnini işgal etmekteydi... Artık tarlasına önem vermemeye başladı. Birlikte Temre Köyü'ne doğru geldiler. Yolda bu sorunu enine boyuna tartıştılar... Fakat Karabibik kararından dönmedi.

Anderya karşılarına çıkıverdi. İkisi birden çevresini aldılar. Karabibik niyetini uzun uzadıya anlatmaya başladı. Anderya hiç dinlemiyormuş gibi yürümekteydi: Akdam'a bir kayık gelmişti, içinde bazı sipariş-

ler var, onları almaya gidiyordu... Bunlar da ardına takıldılar. Anderya isteksizlik göstermekteydi.

Sonunda köyün evlerinden kurtulup birinci su sarnıcına geldiler. Sarnıcın arkasında sarı bir köpek yatıyormuş, bunları görünce havlayarak üzerlerine doğru seğirtti; şöyle beş on adım kala durdu; avaz avaz havlamaya başladı. Karabibik diyordu ki:

– Gelecek yayladan evvel...

Yusuf sonucu pek merak etmekteydi: Acaba Karabibik öküz alabilecek mi? Birlikte gelişi sade şu merakını gidermek, savmak içindi...

Anderya da diyordu ki:

– Olamaz olamaz... Çeteleler birikti... Mah oracıkta mağazanın rafcağızında durup oturur...

Bu gayretin sonunu getirmek zor görünmekteydi. Biraz sonra Anderya şimdiye kadar kendisine hiçbir şey söylenmemiş gibi Karabibik'e dönerek dedi ki:

– Mah yaz geldi... Yaylaya çıkınca... Yüz deve odun isterim... Yüz deve... Altı çetele sileceğim...

Karabibik bunu çok buldu: Yüz deve yükü odun altı çeteleye mi? Vay insafsız vay. Hey oğul, geçen yaz pazarlık böyle miydi?

Anderya omuzlarını silkti: Canı isterse, çetele birike birike bir gün fena olacak... "Kaş"a çağrılacak... Tarlası satılacak... Damı satılacak...

"Kaş"a çağrılmak, köylüler için mezara çağrılmaktan beter gelir. Çünkü Kaş'a çağrılmak demek, ilçe merkezi olan Kaş'ta mahkemeye davet olunmak demektir... Tüccar alacaklarını toplamakta biraz hoşgörülü davranırsa, mahkeme görevini günü gününe yerine getirir. Hem de oraya kadar sürüklenmek, hanlarda birçok masraf etmek, günlerce işten güçten kalmak köylülerin gözünü yıldıır.

"Kaş" sözünü işitince Karabibik'in ödü koptu... Altı çeteleye yüz deve yükü odun çekmeye razı oldu: E gayri nitmeli?

Akdam'ı geçtiler... Papazoğlu'nun tarlasına bir kayık yanaşmış beklemekteydi. Soğuk kükürt suyunun keskin kokusu güneşin sıcağı altında çevreye yayılmaktaydı... Suyun kenarındaki sazlara dokunduğu yerler donuk gümüş renginde bir ince yosun ortaya çıkarmıştı. Suyun yüzünde küme küme "meke"ler yüzmekteydi... Üç dört tane de yabani Macar ördeği ordan oraya konmakta ve şöyle biraz ileride de bir "Yeşilbaş" sazlığın içinde çırpınmaktaydı... Anderya mallarını gözden geçirdi: İki top alaca, üç top ince fındıki sopalı ensiz basma, bir çuval Tiryeste

şekeri, on tane hasır, beş tane çalı süpürge, bir küp zeytin yağı, bir varil Kıbrıs şarabı, beş bardak hurma tatlısı. Anderya'nın yüzü gülmekte ve mallarını öve öve göklere çıkarmaktaydı: Zeytin yağı Ayvalık'ın birinci malıydı... Bal gibi bal... Hele alacanın dayanıklılığı... İki kişi çekişseler zorla yırtabilirler... Bu mallar hem en birinci, hem en ucuz... Barba Yani'de böyle güzel ve ucuz mal var mı? Ne gezer... O hep halkı soymaya bakar... Hey gidi insafsızlar hey!...

Karabibik'in bunların hiçbirisine önem verdiği yoktu, o sade Anderya'yı nasıl kandırmalı diye düşünmekteydi... Fakat herifin de kanacağı yok ki... Canım borcu da çok...

Bir hayli daha uğraştı. Mümkün değil. çaresiz Yani'ye başvurmaya karar verdi. Yine hep birlikte döndüler. Yusuf merakından çatlayacaktı.

– E gayri Yani'ye mi? Hım?

Karabibik parmağını dudaklarına götürdü: "Şuust." Anderya duyup da ortalık kızışmasın diye korkmaktaydı. Çünkü hep işi onunlaydı; gücendirmek hiç işine gelmezdi.

III

"Diiih... Ha gözüm ha... Çic çic çic çic!... Yürrüüü! Hüüüüüt!... Dah dah dah!"

Karabibik birinci dönümü bitirmek üzereydi.

Sağa sola kaçmaya çalışan "Benekli"yi öğendirenin burnuyla yola getirmekteydi. Yüreğinde bir sevinç duymaktaydı. Sapanın sapına gururla sarılarak güçlü demirin açtığı çığır üzerinde ağır adımlarıyla yürümekteydi. Harımın yanına kadar yaklaştı... Hayvanları harmanlayıp ikinci dönüme geçti... Hem yürüyor hem şarkı gibi bir şey mırıldanıyordu: "Bas gidelim, yavrum da bas gidelim!"

Etrafta çiftçiler işleriyle uğraşıyorlardı. Yanı başında Deli Ali, Koca İmam'ın tarlasını nadas etmekteydi... İki erkek arada sırada birbirine seslenmekteydi: Hey Deli Ali! Köşkârlı Yusuf onu halletmiş? Kerses'e gitmiş, beslengisini almaya. Sarı Simayil'i ne vagıt everiyo? Yazdan geri...

Artık Karabibik Huri'yi "Sarı Simayil"e vermekten ümidi kesmişti... Fakat buna da artık lüzum kalmamıştı. Çünkü işte kendisi de çift sahibi, mal sahibiydi.

Bundan geri kızını yalvaran alsın... Zaten Yosturoğlu'nun yeğeni Hüseyin, Huri'ye göz koymuştu ya... Karabibik o kadar ahmak mıdır? Hüseyin'in sürekli kendi damı çevresinde dolaşmasındaki hikmeti anlamayacak mı ya... Hey kuzum hey, buna gençlik derler... Kendisi de vaktiyle, -O zaman böyle ihtiyar değildi, sakalı falan yoktu. Canım insan da ne çabuk kocuyor- işte o zaman Huri'nin anası "Sıdka"yı böyle kovalaya kovalaya almıştı... Ya Sıdka da kendisinden ne kadar kaçar dururdu... Hele bir kere hiç hatırından çıkmaz, Karabucak köyünün yolunda, nah orada, tiyatronun yanı başında rast gelmişti; şöyle üzerine doğru yürüyünce kadın "Aman anaaa!" diye çaylak gibi bağıra bağıra koşup kaçmıştı. Ey ayol! Buna naz derler... Karılar erlere böyle naz ederler.

Bu anı Karabibik'in neşesini artırdı... Şarkıyı yüksek sesle söylemeye başladı...

Deli Yusuf'un zurna gibi çatlak sesi uzaktan doğru işitilmekteydi: "Yire batası! Dün gün neden gelmedin... İrecep'i yola salacaklâmış... Şşüüt." Karabibik Deli Ali'ye seslendi:

– Genem Deli Yusuf ünlüyyo...

– He, he... İricip'i uğratacaklâmış diyyo... Senin habarın vâ mı?

– Dün gün Yosturoğlu diyyodu. Eskere gidiyyomuş...

– Adalya'dan çağırması... Muayana olacâmış...

Karabibik Yosturoğlu'nun yeğeni Hüseyin'i düşünmeye başladı... Gelecek yıl Hüseyin askere çağrılacaktı... Kızını bırakıp gidecek demektir. Kim bilir kaç yıl kalacak... İhtimal dönüp gelemeyecek... Ni hal itmeli? Huri de artık kocamaktaydı...

Harımın deliğinden Huri göründü. Damda canı sıkılmış, şöyle gezmeye çıkmıştı... Babasının yanına geldi, öküzlere hayran hayran bakmaya başladı.

Baba kız birbirine hiçbir söz söylemiyordu. Sanki iki yabancıymışlar gibi davranmaktaydılar. Arkadan Hüseyin de görünmesin mi; Karabibik bilgiççe gözlerini kırptı: Hey kuzum hey... Kızın peşinde dolaşılıyor... Sanki o farkına varmaz mı sanıyor? Ni hal idelim... Yalvarsın da alsın...

Huri başını arkaya çevirdi. Bir saatten beri Hüseyin'in kendi peşinde dolaştığını hissetmişti. Fakat Hüseyin'in şu musallatlığından yakınmıyordu. Hatta kaç günden beri şu yapışkan âşıkın ardında dolaşmasına alışmıştı. Bu izlemeden çok da hoşlanıyor değildi, ama şikâyet edecek derecede bıkmış da görünmüyordu.

Hüseyin yakışıklı bir babayiğitti... Yüzü, elleri güneş altında kayış gibi sertleşmiş ise

de albenisi kaybolmamıştı. Hele de kaşı gözü güzeldi. Huri'den nedense hoşlanmaktaydı. Henüz gençliğin coşkulu çağında bulunmakta olup heveslerini memnun etmeye mecburdu. Sarı Simayil'in nişanlısına yani Köşkârlı Yusuf Ağa'nın beslengisine göz koymuş idiyse de kız buna hiç yüz vermemişti. Koca İmam'ın kayınçası⁶¹ "Sabire" kendisine biraz meyletmişse de Koca İmam babasına hasımdı, kızı kendisine vermeyeceği belliydi. Hevesini bir tarafa mutlaka yöneltmeye mecburdu; tesadüf yolunun üzerine Huri'yi getirmişti... Huri'den hoşlanmıştı. Artık onun peşinde dolaşmaktaydı. Huri'yi babasının yanında görünce gerisin geri döndü gitti. Huri onun mutlaka harımın bir köşesinde saklanıp durduğunu biliyordu. Gidip şu pusudan geçmeye gönlünde bir heves, bir istek bulmaktaydı. Biraz durduktan sonra hiçbir söz söylemeden yürüdü. Gerçekte Hüseyin izini beklemekteydi.

Huri Hüseyin'in önünden geçti gitti; bu bekleyişten memnun oldu. Arkadan Karabibik bir tebessüm göstermişti: Ateş alaflamış⁶². Ha görem ha...

Göreceği möreceği pek adî bir şeydi: Ertesi gün Huri Hüseyin için istendi. Yosturoğ-

⁶¹ "Kayınbirader" yerine kullanılan bu sözcüğe yazar burada "baldız" anlamını yüklemiş.

⁶² alevlenmiş

lu'yla Karabibik arasında gerçekte bir soğukluk var idiyse de kızı da yaşlanmaktaydı... Hem Yosturoğlu zengindi, nasıl koyup atmalı?

İşte karar verildi. Hüseyin ile Huri nikâhlandılar. Bir salı gecesi Yosturoğlu'nun evinin önüne birçok köylü delikanlılarıyla kadınları toplandı. Hüseyin bir hayvan üstünde davul zurna ile çevre köyleri akşama kadar dolaştı. Şerbetler içildi. Yemekler yenildi. Akşama gerdek yapıldı. Hüseyin ile Huri'nin aşk romanı bu biçimde son buldu.

Zaten köylülerin aşkı işte hep bu biçimde sona erer.

IV

Karabibik'in murdar hastalığı yine azmış, bu gece sabaha kadar gözlerine uyku girmemişti. Sabahleyin hekimin kapısını çaldı. Kapıyı Eftalya açtı; Karabibik'i görünce sevindi. İçeri aldı. Linardi hastalarını dolaşmaya çıkmıştı. Eftalya Karabibik'e bir kahve pişirdi; geldi şöyle yanına oturuverdi.

Karabibik bu tombul vücudun sıcaklığını hissetmeye başlamıştı. Tuvalet kokuları içinde bir hoş olmuştu. Gözleri Eftalya'nın gözlerine rastlayınca yüreği hoplamaktaydı. Eftalya Karabibik üzerinde bu etkiyi görünce onu daha çok azdırmaya başladı. Karabibik keskin lavanta kokularıyla kendinden geçecek dereceye gelmişti. Eftalya'nın sıcak sıcak soluğu yüzüne vurmaktaydı. Damarlarında bir ateş gezinmeye başladı... Boğazında öksürüğü kurumuş, gözleri önüne bir sis perdesi gerilmişti.

Sinirli pençeleriyle Eftalya'yı yakaladı... Eftalya bir çığlık kopardı, şu sıkıcı yükün altında çabalamaktaydı; sonunda silkinip kurtuldu; karşı duvara arkasını dayayarak hızlı hızlı soluk almaya başladı.

Karabibik'in vücudu zangır zangır titremekteydi. Eftalya bu acıyı güle güle sey-

retti. Karabibik yalvarmaya başladı; fakat ne söylediğinin farkında değildi. Taş yürekli karı bu dillere karşı kahkahadan bayılıyordu... Karabibik kapıdan çıkarken Linardi diyordu ki: "Anladın? Bir kaşık akşam, bir kaşık sabah."

Karabibik yüzünü gözünü buruşturarak çıktı gitti; arkasından Eftalya'nın uzayıp giden kahkahası kulağına kadar ulaştı.

SON

2002. 06. Y. 0001 - 2802

002737

Dr. KEMAL ATEŞ : 1947 yılında Kaman'da doğdu. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Yüksek lisans tezini aynı bölümde "Türk Romanında Yöre Diline Yöneliş" konusunda yaptı. Türk Dili, Hürriyet Gösteri, Edebiyat ve Sanat türlerinde yazdığı makalelerini Türkçenin Eğitimi ve Gelişiminde yazdı. Uzun yıllar Türkçe dersleri vermektedir. Şu anda halen Türk Dili Bölümü Başkanı olarak görev yapıyor.

Bilimsel ve sanatsal çalışmalarını birlikte yürüten yazar, gecekonduların insanlarını anlatan roman ve öyküleriyle tanındı.

Yapıtları ve aldığı ödüller : Çürük Kapı (Lions Jüri Özel Ödülü, 1979), Toprak Kovgunları (MAY Roman Ödülü, 1981; 2. baskı: Doğan Kitapçılık), Yitik Kuzular (Çocuk Romanı, Cem Yayınevi, 1982), Yitik Kuzular (Çocuk Oyunu, Sıtkı Dost Çocuk Edebiyat Ödülü), Bir Şarkıyı Dinlerken (Milliyet Yayınları, 1995 PEN – Orhan Kemal Öykü Yarışması Başarı Ödülü), Geç de Olsa (Roman, 1989), Türk Dili (Ders Kitabı), Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanları (Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998), Öğretemediğimiz Türkçe (Cumhuriyet Kitapları, 1999), Güzel Konuşma ve Yazma (Ya-Pa Yayınları, 1989, Ortaöğretimde Ders Kitabı).

Yazarın ayrıca Türkiye radyolarında pek çok oyunu ve skeci yayımlandı.

ERDOĞAN KUL : 1970 yılında Eynesil'de (Giresun) doğdu. A.Ü. DTCF. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1993). Yüksek lisans tezini "Tanziman Döneminde Roman Anlayışı" konusunda hazırladı (1996). Doktora öğrenimini Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında sürdürüyor. İngilizce biliyor. Araştırma görevlisi olarak bir süre Kırıkkale Üniversitesinde çalıştı (1994–1997). 1999'dan beri Ankara Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak görev yapıyor. Defter, Ludingirra, Yeni Biçem, Son Duvar, Loca, Kırıkale ve Eleştiri gibi dergilerde şiir, yazı ve çeviri yapıyor.

ISBN 975-17-2866-5

9 789751 728661

1.700.000.-T.L.